

AZ IGE TÜKRÉBEN.

Hűség a kevesen.

Máté 25:21.

Az ő ura pedig monda néki:
Jól vagyon jó és hű szolgám,
kevesen voltál hű, sokra bizlak
ezután; menj be a te uradnak
örömébe.

A lelkipásztor két kísértésére hívja fel figyelmünket ez az ige.

Az egyik az, mikor magunkat túlságos nagynak tartjuk és azt gondoljuk, hogy minden körülöttünk forog és Isten mindent csak reánk bízott és tőlünk vár és más eszköze nincs is abban a helységben vagy gyülekezetben, akik által a maga akaratát véghez vigye, csak egyedül mi.

A másik kísértés éppen ennek az ellenkezője. Az az állapot ez, amikor látja a lelkipásztor azt a legtöbbször egyszerű életet, amely az ő életét körülveszi abban a gyülekezetben. Napról-napra egyszerű emberekkel találkozik, akikkel még az érintkezés kifejezéseit is keresnie kell és akiknek kérdései, küzdelmei, sokszor a lelkipásztor számára már nem kérdések. Ilyenkor sokszor „kevés“-nek látjuk a szolgálatot, szűknek a lehetőségeket, túlságosan kicsinek saját magunkat.

Mindkét kísértésnek gyökere az, hogy nem látjuk tisztán, hogy mit bízott reánk Isten és hogyan kell azt megtartani.

Jézus kevés-nek nevezi azt, amit Isten reánk bízott. Isten nagyságához, gazdagságához, dicsőségéhez képest kevés az a munka, amit ő a sáfáira bízott, minthogy a bűn által megerőtlenített emberre nem is bízhatott többet. A világ pedig mindig kevés-nek látja a lelkipásztor munkáját, azt ami az övé.

És mégis ez a „kevés“ a mienk. Isten bízta reánk, azt, ami az övé. Ő méltóztatott minket, nyomorult bűnös lelkeket a Krisztus által megváltani, Lelkével megkeresni és reánk bízni az Ő ügyét, az Ő akaratának hirdetését, a Krisztusban megbékéltetés szolgálatát, ennek a bűnei miatt jajgató világnak új élet mutatását és vigasztalását. Kevés ez annak, aki csak a „hivatalos“ alkalmakkor cselekszi. Egész erejét, minden idejét igénybevevő és kimerítő feladat ez annak, aki hűségesen hordozza. Lehet-e másképpen az Úr terhét hordozni? Még a világ bölcsessége is pontosságot kíván az ő fiaitól. Az Úr hűséget kíván az Ő dolgai iránt; neki csak hűséges sáfárok kellene. A hűséges sáfár egész én-jét beleviszi az ő sáfárságába, beleolvad abba, nincs más célja, mint szolgálni azt, ami reá bízott és nincs számára más ítélet, mint az őt megbízó gazda ítélete, nincs más öröme, mint a gazda tetszése. A hű szolga számára semmi sem olyan kicsi, hogy azt ne szolgálhatná és semmi sem olyan nagy, hogy azért ő még ne tehetne valamit. Mi van még olyan nagy, mint Isten ügye és kicsoda kíván akkora odaadást az ő munkájához, mint Isten az ő munkásaitól? Akárhova állított minket Isten, akár a nagyváros „kultúrált“ gyülekezetébe, akár az egyszerű falu egyszerű emberei közé, nem a magunkéi és nem a magunkéért vagyunk ott. Isten ügye van reánk bízva, egyikre öt, másokra két talentom, egyiknek sem kevés, mindeniknek végtelenül sok, mert nálunk sokkal nagyobb. Ami pedig a sáfárban leginkább megkívántatik, az, hogy hívnek találtassék. Ekkor szól hozzánk az Úr áldott engedélye: „Menj be a te uradnak örömébe.“ Bűnökön, eleséseken és felemelkedéseken, harcokon és küzdelmeken túl vár minket a mi Urunk Jézus, hogy az ő örömeiben, az ő dicsőségében részeltesse az ő sáfártársait.

O. L.

TUDOMÁNY ÉS VILÁGNÉZET.

Adolf von Harnack.

(Részlet dr. Seeberg Erich berlini egyetemi tanárnak a nemrégiben elhunyt Harnack emlékére rendezett ünnepélyen tartott beszédéből.)

A berlini egyetem theologiai fakultásán két oly professzor működött, kik egyszersmind koruk szellemi életének is reprezentánsai voltak, Schleiermacher volt az egyik, Harnack a másik. Az egyik dogmatikus és filozófus, a másik historikus és egyház-historikus; az egyik egyúttal igehirdető, a másik egyúttal hivatalnok is egyszemélyben; tehát koruk felfogását, műveltségét s a theológiához való álláspontját is kifejezésre juttatták, de amellet mind a ketten mint a tudományos élet szervezői, mint egyház- és kulturpolitikusok is tevékenyek, habár egyébként élesen különböznek is egymástól. Harnack halála tényleges és szimbólikus határvonalat jelent a berlini theologiai fakultás történetében.

A nagy emberek két típusa ismeretes, mindkettőt a megszkotság elleni harc jellemzi. De míg egyesek azáltal, hogy kortársai elismerik és csodálattal veszik körül, koruk legértékesebb erőit elsajátíthatják s felülmulhatják, mások a világtól félreértve és nem méltányolva a sötét jövődő előérzetében teljesen hatás nélkül élnek. Harnack az első típushoz tartozik és ezt szükséges tudnunk, hogy szellemiségének alapvonásait megérthessük.

Harnack livlandi volt; a balti esprit adta meg szellemének jellemző graciozítását és e határországnak a keleti tavaszhoz hasonlóan csak későn érkező, de megőrzött kulturája műveltségének egy fermentuma maradt. Szigorú lutheri szellemű theologus hajlékban nőtt fel s vallási alapmagatartásához hű maradt, noha életében felvette a pietisztikus racionalizmus színezetét is.

Mint theologus, Albrecht Ritschl tanítványa volt és így természetesen, hogy a keresztyénségre s történetére vonatkozó szemléletét Ritschl eszméi határozták meg. Ezzel egyúttal megállapítottuk a Schleiermachertől való különbözőségét is, mely a theológiának a kritikailag értékelt Irás és történelem által való meghatározásában Ritschl és Harnack között áll. Az új-kantianizmusnak és ennek e historizmusban való térfoglalása korábban találjuk magunkat, mely lassanként a pozitivizmussal olvadt egybe.

Ez a theologia szempontjából annyit jelent, hogy Harnack csak a történelmi theológiának tulajdonít tudományos karaktert, míg máskülönben a vallási megismerés praktikus-érzésszerű és szimbólikus megalapozását tartja lehetetlenségnek. Szpekuláció és metafizika semmit sem érnek a keresztyénség tudományos bizonyítása szempontjából, annál inkább, minthogy idegen testek a keresztyén vallás testében, a dogmatika maga azonban a gyakorlati theologia egyik ága, mint Harnack nemrégiben mondotta: „Kinderlehre“, melynek elsőrendű feladata a tiszta tudomány és az egyház gyakorlati vallási szükségletei közt közvetíteni. Minden hangsúly azonban a történelmi-theológiára esik, melynek egyszersmindenkori feladata: az igazság közlése, aztán a keresztyénség magvát s az ebből kinőtt hajtásokat felmutatni, felkutatni a metafizika, dogma és misztika származását és megbízatása, hogy a valódit és próbaállót az elfajulttal és vadhajtással szemben megőrizze.

De ezzel a theologiai beosztással még keveset mondtunk Harnack fenomenjéről; szélesebb perspektívákra van szükség, ha alakját meg akarjuk ragadni. Itt két szempont jönni figyelembe; egyszer: Harnackot Goethe világnézete s ezáltal a német idealizmus organologikus vonala határozza meg. Goethe univerzális szemlélete a világról, a szellem és természet közti organikus összefüggésének tudatából való kinövésével és a természettudományi mechanizmussal szemben a szellem oldalán való állásfoglalásával képezi gondolkozásának és történelemszemléletének alapját. Innen érthetjük meg azt, hogy miért állt Harnack az „elhatároltság“ eszméjével szemben, — mely nélkül nem gondolható el a történelmi kijelentés, — idegenül és hogy miért tűnt fel neki az egyházi keresztyénség a határtalan Isten, univerzális szeretete és hatalma korlátozása gyanánt?! A keresztyénségnek szerinte az általános emberi igazságot kell kifejezteni, mely mindenütt érvényes és amelyet mindenütt öntudatra kell ébreszteni. Az idealizmus ezen egységtudatának felel meg az, ha legmélyén a történelmi megismerésnek eszköze, a szemlélet él. Tárnya azonban az élet maga, melynek lényege a szigorú kutatás valóságának szélességéből és alázatos szemléléséből folyik. Így tudta a pozitivisztikus történész goethei eszmék birtokában a pozitivizmust önállóan legyőzni.

A másik, amit itt meg kell jegyezni az, hogy Harnack keresztyén humanista. Inkább Erasmussal, mint Leibnitzzel hasonlítható össze. Humanizmus alatt pedig jelen esetben kettős dolgot értek: először: a meggyőződést, hogy van egy kritikai úton elkülönítendő keresztyénség, mely a jelen számára is norma és kánon; azután azt a klasszikus véleményt, hogy a vallásnak is az értelme az ember s nevelése és kifejtése az igaz emberi mivoltához vezet. „A keresztyénség lényege“ c. művében a humanizmusnak azon alap gondolatai vannak lefektetve, melyeket mint mérték-

adókat Erasmus és Lessing képviseltek. Nem elegendő tehát Harnackot csupán a II. Vilmos érája liberálisaként jellemezni, és úgy nem lehet a XIX. század aufkláristájának felfogni, a humanisztikus adja neki és annak, ami felvilágosodottság és kulturöröm volt benne, azt a sajátos jegyet, mely általában véve megkülönböztetheti a német liberalizmust az angol vagy franciától. Harnack egyike volt a nagystilű keresztyén humanistáknak. Két dolgot szeretnék ez ítéletem megalapozásához felhozni, először: a keresztyénség az ő számára nem a keresztyénség általában a maga konkrét történeti típusának a differenciáltságában, hanem lényege, hogy a történelemnek a kezdetén valami égő, egyszerű és minden egyes ember számára hozzáférhető és másodsor: a keresztyénségnek ezt a lényegét és ezzel örök igazságát történeti úton kell közvetíteni, amennyiben a magtól elválasztjuk a tokját és a törzstől elválasztjuk azt, ami hozzánt. Ez az így nyert egyszerű evangélium pedig Jézusnak az Új Szövetségben foglalt páratlan üzenete a szerető Atyáról és az emberi lélek végtelen értékéről. Ez az eredeti evangélium, melyet Jézus ajándékozott nekünk és amelyet a későbbi Krisztusról szóló evangéliumtól és egyházi elköltőiesítésétől el kell választanunk. Ez nem nehéz, mert nem kíván tőlünk semmi mást, mint Istenhez való bizalmat és a testvérek iránt való szeretetet. Nem kérdés természetesen, hogy ezen gondolatok mögött egy csendes szeretet áll a racionális metafizika iránt, mely Harnack históriájának döntő ösztönzést adott.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Harnack egyháztörténeti művei nem minden alap nélkül vonatkoznak mindenekelőtt az Új Testamentumra és az ó-egyház történetére, melyeknek forrásai számára nem száraz lapok, hanem az állandó olvasás által friss, megelevenített élet voltak. E mögött a munkássága mögött a dogma érvényességének problémája áll s az a meggyőződés, hogy egy dogmamentes keresztyéniséget, mint az igazságot lehet megalapozni. Tehát egy „amour interesse“-ből kultivált tudományággal állunk szemben, amely úgy áll előttünk, mint ahogy az minden nagy történeti kutatásnak elengedhetetlen kelléke.

A történelmi munkák és értekezések páratlan tömege tesz bizonyosságot életművéről, mely mindenekelőtt az ó-egyház történetének területét Augustinusig, a különösen kedvelt és átélting — öleli fel. Csak a legfontosabbakat nevezem meg: „A régi egyház missziója és kiterjedése“, „Óskeresztyén irodalomtörténet“, „Dogmatörténet“ és végül más területen: „A porosz tudományos akadémia története.“ Ehhez járulnak a hatalmas edíciók, melyeket részint maga készített, részint az ő indítására készültek, részint maga vezetett.

Végül utaljunk az Új Testamentumra vonatkozó irodalom és

káron történeti munkásságára, melyeknél Harnack relativ konzervatív álláspontot foglal el.

Döntő műve: „Dogmatörténet“-e. Ebben előfeltétele a vallás és dogma elválasztása és az a meggyőződése, hogy az igazi vallás dogma mentes. Így az őskereszténység ép oly kevésbé volt dogmatikus, akár a modern. A dogma pedig a maga koncepciójában és fölépítésében a görög szellemnek egy műve az evangéliumnak a talaján, a kereszténység hellénizálódásának egy produktuma, a második évszázadban keletkezett tudományos theologia gyermeke, a görög Logos kísérlete a gyakorlati hitbizonyosságoknak elméleti úton és normatív módon való kifejezésére. Alapjában csak egy „dogma“ létezik: a Logos-krisztológia — minden következményével.

A protestantizmus hittételei nem dogmák, már csak azért sem, mert nem lépnek fel a csalhatatlanság igényével. A reformáció de facto az ó-egyházi dogma végét jelenti, ép miként az evangélium a törvény végét. Noha a reformátorok átvették az ó-egyházi dogmát, ezeknek a személyes hittel való összefüggését hangsúlyozva azt ténylegesen gyökeréből szakították ki és a dogmatörténetnek ép az a feladata, hogy e reformátoroknak a dogmák ellen való állásfoglalását igazolja és a reformációt a dogmától való szabadulás reménye és ígéreteképpen tüntesse fel, aminek a jelen korban tanúi is vagyunk. Ennélfogva a dogmatörténetnek a dogma halálának konstatálásával kell végződnie. A keleti kereszténységben a dogma egy értetelen kultuszban élő reliquia, a katolicizmusban praktikusan pótolták az egyházi jogi rendnek való engedelmességgel, míg a protestantizmusban — elvileg — a személyes meggyőződés szuverénitása által kapcsolatot ki.

Dogmatörténetében nemcsak a dogma szigorú, jurisztikus meghatározása jellemző, hanem a nála állandóan szereplő döntő erő, mellyel bizonyos vallási alapgondolatokat a történeti anyagban vezet át és próbál ki s a keresztény szellem történetét a történeti élet őt feltételező széles áramába állítja be. E methodikai előnye és az emögött álló dogmatikai gondolkozása révén a mű korszakot alkotott.

Mi, maiak, e könyv alapgondolatai közül némelyet nem képviselhetünk többé. Az élet és gondolat, vallás és dogma problémáira nem Harnack felfogása szerint adunk választ és a dogmanélküli kereszténység existenciáját ép úgy kétségbe vonjuk, mint ahogy bizonytalan számunkra — mondjuk — e kettős evangéliumról szóló tan. Nekünk a dogma a radikális historizálásban, melyet véghez vittünk, a történetre vonatkoztatott mythus és ez a vonatkozás, melyben a krisztológia egész problematikája csirájában adva van, Jézustól magától származik. Mi Harnacktól eltérően hajlandók vagyunk a dogmatörténetet vagy Hegel-i előfeltételektől fogva a keresztény idea vallása eschatologiai él nélküli racio-

nalizálásának történeteképpen felfogni vagy meg fogjuk kísérelni azt a vallástörténet értelmében a keresztyén kegyesség történeteképpen felmutatni. Ebben az összefüggésben tudunk Harnack jellemzésére két antithézist felállítani, melyek számára lényegbevágóak: egyik a vallástörténettel szemben való állásfoglalása, a másik pedig a dialektikai theológiával szembeni. E két jelenség egymással összefügg, előbbi az abszolút korlátozott életbölcse-séggel átkötözött historizmusból származik, a másik Ritschlhez kapcsolódik, de összekapcsolja Kierkegaarddal s az existenciális filozófiával. Így mindkettő közös fordulatot vezet be, mely a keresztyénségnek racionálisan megragadható alapját rendíti meg és mellözi; mindkettőt azért veti el Harnack.

De ezen ellenvetések végeredményben közömbösek, t. i. semmit sem vonnak le e könyv önértékéből és tudományos erejéből. Nem lehetünk oly naivak, hogy elveszünk valami olyasmit, amelyben élet volt. Hibái miatt semmitem pusztul el és semmi nagy és egész nem vethetetik el. Ami élő volt, eltűnik, ha az életérzület megváltozik, de csak azért, hogy ismét visszatérjen.

A harnacki dogmatörténet klasszikus két szempontból is, először: mert a tiszta tudományt művészi erővel párosítja, azután pedig: mert az emberi szellemnek a vallásban levő határozott utolsó kérdéseit és feleleteit a tiszta ész erejében állítja fel és oldja meg. Az észnek ez a tevékenysége ma megint nem kedvelt, határait túlságosan megéreztek s a kulturoptimizmust elejtették.

De ne rugátságunk csatlódásokban magunkat any jelenben az irracionálisnak a 19. századbeli első materialisztikus felvilágosodás szelleme ellen viselt harcában élünk, de az európai szellemiség története az európai ember önmagára eszmélt és önmagát állító értelmiségének a története is. Sok minden szól amellett, ha a politikai s tényleges fejlődésre gondolunk, hogy a felvilágosodás visszatér s akkor — Harnackkal szólva — kétszerte károsabb lesz, mint előbb. Vajjon fennmaradhat a szellem és valóság közti feszültség, mely a mi szituációnkat uralja? És ha a theologia ezekkel a régi hatalmakkal valóban véglegesen kész akarna lenni, akkor egy oly kor árnyékát látnám előrevetődni, melyben az ember a metafizikai hitnek utolsó erejével az előfeltételekhez kötött tudomány ellen és a tiszta gondolkozásnak a pozitívisztikus paradoxia ellen küzdeni kényszerítették. Az idők jelének tekinthetjük azt a körülményt, hogy a keresztyénség orientálódásának jelszava eltűnt, — mint is orientálódhatik az, ami orientális? — és, hogy Harnacknak a hellénizálódás mértéke és terjedelméről szóló tételeit az újabbkori theologusok ismét felelevenítik és kiépítik.

Szeretnék még egy pár szót szólni a Harnack munkamétódu-sáról is. Két dologról van itt szó, először: hogy ez a király a tudományok birodalmában állandóan a saját maga kézművese volt, innen van előszeretete a katalógusok és statisztikák iránt, vagy

egy bizonyos szónak gyakori használata is. Tudott valamit arról, hogy a külső technikai munka és a nagy eszme s koncepció között vérségi kapcsolat áll fenn és hogy a kézművesség minden tudománynak a becsülete. Így ez a szólásmód: „Praetor non curat minima“ nem vonatkozik a tudósokra s különösen nem a nagyokra. Mert az mindig a tudományos munka alaptörvénye marad, hogy annak alapja az egyes megismerése, melyből az egész intuícója kiépülhet és hogy a legnagyobb intuício is megítéltetik a legkisebb egységgel, mely azt megerősíti vagy összetöri.

Harnack, mint a német kultúra reprezentánsa, egy határozott korszakban túlnőtt azon a mértéken, amely szabály szerint egy professzort megillet. Volt valami univerzális érdeklődésében és műveltségében, ami a speciálizálódás korszakában még az „Universitas literarum“ tagjainál is ritkaságszámba ment. De ő egyúttal mindig és végeredményben a theologia professzora, speciell: az egyházhistoria professzora maradt, aki egyházhistoriai kutatásokkal foglalkozott s érdeklődött szakja minden kis és nagy kérdése iránt, közreműködött a fakultás ülésein s ügyeiben, hol tekintélye végeredményben minket mindvégig segített és támogatótt. Gyökereiben hű maradt, volt növekedő erő benne és ezen nyugodott végeredményben az ő fölénye és a távolság, mely az ő személye körül áradt. Szeretném hangsúlyozni ezt intellektualitása mozgékonyosságának és erejének benyomásával s ítélkezése belső szabadságával szemben, melyet az ember az első találkozásor azonnal megérezett.

Úgy hiszem tehát, hogy általános képzettségének végoka mélyebben fekszik, épen szellemének azon őseredetiségében és tapintata azon biztonságában, melyet átvitt a tekintet szuverénitása és a műveltség szabadsága. Ehhez járult még egy ritka charme, mely belőle kiáradt főleg beszélgetés közben a kiélezett szavakon való örömeivel elmés aperçuin s humoros anekdotáin. Még idős korában is megtartotta idegen produktumokat megértő s sajátos módon megtartó képességét; kevés oly idős kortársam van, kiktől a kritikának s megértésnek oly találó s eszméltető kifejezését nyertem volna még a nála kellemetlen írásoknál s véleményeknél is, mint szakom ezen öreg mesterétől. Így maradt ő élő és ható erő mindvégig akkor is, amikor a lélek átvilágítani kezdte a testet és amikor a test már nagyon gyenge lett a szellem világosságát hordozni. Ehhez járult még élete s ideje beosztásában egy köteleességteljes disciplina, mely egyedül álló akkora munkateljesítményét lehetővé tette. S azt sem szabad elfelejtenünk, hogy neki a keresztyén vallás személyes szívügy volt. Még akkor is, amikor kora egyháziassága ellen fellépett, ehhez is a vallás volt végső motívuma.

Még egy utolsó szempontot kell kihangsúlyoznom, mely az ember és tudós Harnack számára jellemző, a cselekvésre való

akaratot. Talán tragikum az a tudós életében, hogy a világot csak bensőleg a multon kell kialakítania s feldolgoznia, míg az ember természetes ösztöne épen fordítva minden bensőt kívülről akar formálni és tevékeny élő mivoltában akar szemlélni. Harnack igazi tudós volt, de tudásának és gondolkodásának egyszerre kellett hatónak és tevékenynek lennie. Tudott valamit abból a goethei megismerésből, hogy az emberi életben az utolsó nem a megismerés, még csak nem is a szeretet, hanem az egyszerű és férfias tett. Lehetséges, hogy a cselekvő embernek ereje s gyengesége párosul benne, de ennél fontosabb annak a ténynek konstataciója és kifejezése, hogy Harnack személyében azon mindegyre ritkább és ritkább embertípus áll előttünk, aki amellet, hogy gondolkodó, kora történelmének akteurje. Gondoljunk csak a „Kaiser Wilhelm Gesellschaft“ megalakítása s vezetése körül kifejtett tevékenységére, a német könyvtárszervezésben való közreműködésére, az 1914-iki „Népemhez“ c. felhívás közzétételére és az 1920-iki weimari német nemzetgyűlésnek tanácskozásaira, melyek döntők voltak a kultúrpolitikai kérdésekben.

Most búcsút vesz a berlini egyetem theologiai fakultása szeniorától. Teszi ezt abban a tudatban, hogy munka, kultúra és életstílus tekintetében a legszorosabban hozzátartozott s vele egy marad. „Mert ő a miénk volt.“ (Goethe Schillerről.)

Németből: Kiss Béla.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A theol. fakultás tanári karának véleményes javaslata az I. tc. tervezetére.

a) *Általánosságban.*

A törvénycikktervezet minden jelét magánhordja annak, hogy gondos és hűséges munkával készítették el azok a megbízottak, kiket a zsinat e feladat elvégzésére kijelölt. Amint azonban az ilyen nagyszabású munkálatnál elkerülhetetlen, a törvénycikk megfogalmazásában nem egy helyen fordulnak elő olyan szövegrészek, amelyek ellen kifogások emelhetők. Helyenként terjedős, a törvényszerűség szempontjából kívánatos tömörséget nélkülöző szakaszokat egybeült olyanok váltogatnak, melyek szükséztől fogva homályosak vagy félreérthetők. Több helyen a paragrafusok megfogalmazása nem szabatos, ami félremagyarázásokra adhat alkalmat. Erre példa a 40. §, melyből nem tűnik ki, hogy azokban az egyházközösségekben, ahol főgondnokot választanak, kérelmére vagy lehet-e gondnokot választani a 37. § harmadik bekezdése zavaros, a 98. § csak a lelkészi és a tanítói tanácsosok és tanácsbírák számát állapítja meg, a világiakét nem. Ismételten történnek utalások e helyi szabályzatokra és szabályrendeletekre, annak meghatározása nélkül, hogy a helyi szabályzatok megállapítása kinek vagy kiknek a kötelessége, avagy joga. Ha ez nem is írható elő mindenütt törvényileg, sok esetben mégis kívánatos az egyházkormányzás rendje és egyöntetősége érdekében.

E formai kifogásoknál aggasztóbb az az egyházi életünk belső és kifelé megnyilvánuló egységét veszélyeztető kettősség, mely az egész törvénytervezeten keresztül az erdélyi és királyhágómelléki egyházkerület közötti különbségek párhuzamos érvényesítésében nyilvánul meg. Már a 2. §-ban óhajtandó és szükséges a két egyházkerület szervezeti egységesítésének minél nagyobb mértékű és komoly célkitűzését alapelveként leszögező szövegezés, de az egész törvénycikktervezeten végig fokozottabb módon kívánatos elenyészletni a zsinatpresbitéri elvek szellemében a két egyházkerület közötti eltéréseket.

Református nevelésügyünk iránti megbecsülésünk kifejezése-képen az egyházmegyei, egyházkerületi és zsinati képviselőtben feltétlenül magasabb számarány biztosítandó a tanítók részére annál, amit a törvénycikktervezet jelenlegi formájában tartalmaz.

b) Részleteiben.

1. §.

A törvénycikktervezet szövegezése helyett javasolt szöveg:

„A romániai, evangélium szerint reformált keresztyén egyház, mely a régi törvényekben, nevezetesen A. C. I. R. I. t.-c. 2. cikkében evangelico-reformata vulgo calviniana név alatt nevezetik, a későbbi törvényekben pedig helvét hitvallású evangélikus, vagy evangéliumi református — és ma általánosan és röviden református egyháznak mondatik . . .“

Indokolásként hadd hivatkozzunk egyszerűen csak arra, hogy mennyivel többet mond és jelent az „evangélium szerint reformált, evangéliumi református keresztyén egyház” meghatározás, mint a szürke „romániai református egyház” fogalmazás. Ez a néhány szónyi többlet a törvénytörvényben azért fontos, mert hitbeli öntudatunkat fejezi ki és azért nem felesleges, mert míg egyfelől nem azt célozza, hogy a közhasználatból kiszorítsa az általánosan használt „református” nevet, másfelől azt a hitvallásos meggyőződést akarja egyházunk törvénykönyvében kidomborítani, hogy református keresztyénségünknek az evangélium a fundamentuma.

A „magyar” jelző kihagyásának az az indoka, hogy nemcsak magyar gyülekezeteink vannak (Resica, Kispereg stb.). A magyar jelleg és nyelvhasználat a 13. §-ban van biztosítva és biztosítandó még jobban. (Lásd ott!). Az 1. § tizedik és tizenegyedik sorában olvasható meghatározás helyett, mely szerint egyházunk „magába foglalja az ezen valláshoz tartozó összes híveket, akik a jelen törvény szerint egyházközségekbe vannak szervezve” — vissza kell térni az 1904—907. évi E. T. I. t.-c. 1. §-ának fogalmazásához, azt megfelelően kibővítve: „magába foglalja az ezen valláshoz tartozó hívek közösségeit, a jelen törvény szerint megszervezett egyházközségeket.” Ez jobban megfelel az egyház kálvini felfogásának.

Az 1. § tizenkettedik, tizenharmadik és tizenegyedik sora kiegészítendő eképen: „Ez az egyház, melynek egyedüli feje az Úr Jézus Krisztus, a Szentírás alapján állva és az apostoli egyház örökösének vallva magát, hitének kifejezőjéül az 1566-ban Helvétiában . . . stb.”

Evangéliumi keresztyénségünk öntudata követeli meg, hogy az evangéliumi, apostoli egyház egyenes örökösének valljuk magunkat egyházi törvényünkben, szembezállva azzal a római egyház által a köztudatba propagált állítással, mely szerint a mi egyházunk nem az első pünkösdi Szentlelkének, csak a XVI. század szellemi mozgalmainak a szülőtte.

A második Helvét Hitvallás dátuma 1566.

2. §.

Szövegébe beillesztendő ez a mondat: „E különbségek fokozatos elenyésztetésére a zsinatpresbiteri elvek szellemében mindkét egyházkerület komolyan törekszik.“

3. §.

„... alsó, közép, szak- és főiskolák“ különböztetendők meg „... jótékonyági intézetei“ helyett „belmissziói“ írandó.

5. §.

a) pontja kiegészítendő azzal, hogy az állam segédkezése és eljárása igénybevehető „az istentiszteleti cselekmények és az ott működő egyházi hivatalnokok személyének, funkciójának megvédelmezése érdekében“. Csak ezután következzen az egyh. adó behajtásánál, stb. igénybevehető állami segédkezések megnevezése.

A 6-ik bekezdésben a kultuszadót magyarul kell megnevezni s az állami nomenklatura szerinti nevet melléje zárójelbe írni, így: „Az egyházi, iskolai, közalapi, nyugdíj- vagy gyámintézeti adó (összefoglaló néven kultuszadó) természetével bíró... stb.“

6. §.

„... önkormányzati joggal bíró testületei az egyházközségek, egyházmegyék, egyházkerületek és a zsinati bizottság.“ (V. ö. 181. § a).

10. §.

E § első bekezdésének végéhez a következő mondat kapcsolandó: „E felelősség mértékét közös ügyvezetés és vagyonkezelés esetében a fokozatos felsőbb közigazgatási bíróság állapítja meg.“

13. §.

Miután egyházunknak a felekezeti oktatás létkérdése, a nyelvhasználat megállapításánál ennek külön is hangot kell adni. A § tehát így szóljon: „A romániai református egyház istentiszteleti, oktatási és belső hivatalos nyelve a magyar nyelv, stb.“

14. §.

Az 1904—1907 E. T. beosztása ennél a pontnál áttekinthetőbb volt. Mint ott, úgy itt is az a), b), c) stb. pontok alá szedett beosztás javasoltatik.

15. §.

A missziói egyházak önálló anyaegyházközségekké alakulásának lehetősége tisztázandó, ilyenformán:

„Megfelelő előfeltételek fennforgása esetén a szórványok egyházközségekké, leány-, fiók-, vagy missziói egyházközségek önálló anyaegyházközségekké alakulhatnak, stb.“

16. §.

Az első bekezdésben túl magas az a lélekszám, melynek alapján a törvénycikktervezet megengedi egy nagy egyházközségen belül külön egyházközségek szervezését. Külön egyházközségeket kell szervezni már ott, ahol a lélekszám a 2000-et meghaladja.

Az egyházrészek (parochiális körök) szervezése és fenntartása a jövőben teljesen megszüntetendő. Sem adminisztráció, sem lelki gondozás szempontjából, sem pedig anyagi tekintetben nem bizonyult jobbnak a tapasztalat szerint a parochiális körök rendszere a külön egyházközségek szerinti szervezkedésnél. Ennélfogva a 16. § harmadik, negyedik és hatodik bekezdése egészen kihagyandó.

24. §.

Az egyháztagok kötelességeit előíró pontok közül az *a)* pont száraz fogalmazású szövege helyett javasoltatik a következő szöveg:

„*a)* Isten országa szolgálatában evangéliumi szellemű, tiszta erkölcsű, öntudatos református keresztyén életet élni, Krisztus ügyéért hiven és buzgón munkálkodni“.

A 24. §. *c)* pont azzal egészítendő ki, hogy az egyháztag köteles „*c)* gyermekeinek a református vallásban való neveltetését, református iskolai taníttatását és konfirmálását teljesíteni.“

25. §.

Tekintettel a presbiterium egyházfegyelem-gyakorlására, e § kezdő mondata így egészítendő ki:

„Az egyháztagnak jogában áll, hacsak presbiteriumi, vagy jogerős egyházi bírósági ítélet másként nem rendelkezik stb.“

Utolsó pontja pedig így:

„*e)* Amennyiben konfirmálva van és az Úr asztalától eltiltva nincs, az Úr szent vacsorával élhet.“

26. §.

A második bekezdés kiegészítendő két ponttal, így:

„Választói jogot nem gyakorolhat az

a) aki nem konfirmált;

b) aki a presbiterium által az Úrvacsoravételtől el van tiltva;

c) aki gyámság vagy gondnokság alatt áll;

d) és *e)* a Tervezet *b)* és *c)* pontjai.

30. §.

A második és harmadik bekezdés felcserélendő.

31. §.

A díjlevéljavadalom leszállításáról szóló résznél beteendő:
„... ez tudomásulvétel és megerősítés végett az egyházme-
gyei tanácsnak bejelentendő, ami ezt csak akkor eszközli, ha ...
helyreállítja.“

33. §.

Második bekezdés:

„A nők, bár helyüket Isten a családban jelölte ki és ott vé-
gezhetnek Istennek legkedvesebb munkát, ha a választhatóság fel-
tételeinek megfelelnek, lelkészek, gondnokok, presbiterek, önálló
énekvezérek ... lehetnek stb. ...“ „Ezeken kívül a nők más
tisztviselésekre nem választhatók“ mondat kihagyandó.)

E jogkiterjesztés javasolásának azaz indoka, hogy ha a nők
elől a törvény nem zárja el a theologia végzésének és lelkészképe-
sítő vizsgára előállításának lehetőségét, akkor az sem méltányos,
hogy a lelkészi tisztviselésétől eltiltsa. Ha pedig a nő lelkész,
akkor gondnok még inkább lehet.

35. §.

Az a) pont nyolcadik és következő soraiban a szöveg így mó-
dosíttassék:

„... A lelkésznek úgy igehirdetésben, mint mindennemű tan-
nításában, előadásában és nyilatkozatában a Szentírás igazságait,
egyházunk hittételeit tiszteletben kell tartania. Általában a lelkész
úgy egyházi beszédei, mint mindennemű nyilatkozata által a krisztusi
szeretetet ápolja és erősítse, a személyeskedő vonatkozásokat —
de a hamis békességet is — elkerülje. A sakramentumok stb. ...“

A b) pontban az egyházközség családjainak meglátogatásá-
nál;

„... figyelmét kiterjeszti arra, hogy a meglátogatott ref. csa-
ládban Isten törvénye és hitünk szerint élnek-e, házi istentiszte-
leteket tartanak-e, nem látogatnak-e szektaösszejöveleteket, vagy
más felekezeti istentiszteleteket, a gyermekek stb. ...“

e) pont: „Vezeti az egyház anya- és családkönyveit stb. ...“

f) pont: „Felügyel az egyházközség belmissziói, jótékony és
egyéb intézményeire ...“

37. §.

Ez a paragrafus maradjon ki egészen. Az itt érintett lehető-
ségek megoldása szabályrendeletileg intézendő el.

38. §.

c) pont utolsó mondata:

„A lelkészek palástot liturgikus funkciókon kívül nem viselhetnek.“ — „A palástviselés csak sakramentumkiosztásra felhatalmazott egyéneknek engedtetik meg.“

39. §.

„Hittudományi kérdés megvitatása“ helyett „theologiai kérdés tanulmányozása“. Az utolsóelőtti mondat kibővítendő így: „Általában az egyházi életet, a lekipászorokat, családtagjaikat érintő közös kérdések megtárgyalása.“

40. §.

Az első mondat sorrendje és értelme eképen változtatandó meg:

„Minden egyházközségben egyházközségi gondnokot és ott, ahol ilyen tisztség is szervezve van, egyházközségi főgondnokot is kell választani az egyházközség közbecsülésben álló, értelmes, keresztyén életű, egyházi kötelességeit feddhetetlenül teljesítő, stb...“ Ezt a változtatást az teszi indokolttá, hogy egyházszervezetileg önmagától értetődően gondnoknak ott is kell lennie, ahol főgondnok van.

A második bekezdés egészen kihagyandó. A főgondnoknak, ha nem is lakik megszakitás nélkül az egyházközségben, állandó jellegű lakhellyel kell ott bírnia.

Az előbbieknél megfelelően, a harmadik bekezdés is változik:

„Az egyházközségi főgondnok és gondnok az egyházközségnek...“

41. §.

b) pont megváltoztatása javasoltatik:

„...a gyűlést elnöktársával együtt vezeti.“ A többi kihagyandó, mert a t.-c.-tervezet 66. §-a szerint a presbiteri gyűlés elnöke a lelkész és lelkész nélkül presbiteri gyűlés nem tartható.

42. §.

c) pont: „...takarékmagtárat a mellé választandó magtárgazdák segítségével a presbiterium utasításai szerint kezeli...“

43. §.

Javasolt szöveg: „Szükség esetén az egyházközségi gondnok vagyonkezelési feladatainak végzésére a presbiterium választ egy vagy több vagyonkezelő tisztviselőt, stb...“

44. §.

Az első bekezdés így egészítendő ki:

„...kiket az egyházközség választójogosult tagjai az egy-

házköztség közbecsülésben álló, értelmes, feddhetetlen, egyházunk hitelveit, intézményeit, rendtartásait és törvényeit mindig tiszteletben tartó . . . stb. . . .“

A presbiteri kötelezettségeket felsoroló pontok sorrendje megcserélendő: a c) pont légelőre teendő, utána d) és e), ezek után az a) és b);

e) pontban betoltandó: „. . . a számukra kijelölt presbiteri körletben rendszeresen (és nem időnként!) látogatni.“ Ugyanezen pont végén: „Látogatásaikról a presbiteriumban jelentést tesznek.“

Az f) pont után következő bekezdésben: „Nem választható presbiterré, illetőleg presbiteri tisztét elveszíti az olyan egyháztag, aki a közönséges istentiszteletek látogatását állandóan elhanyagolja, urvacsorával való éleستől vonakodik, más felekezet, vagy szekta istentiszteleteit látogatja és akár házassága kötésénél, akár nemén levő gyermekeinek vallásos nevelése körül egyházunk kárára jár el, végül aki közerkölcsiségbe ütköző cselekedetet követett el, vagy ilyenért jogerős birói ítélettel elítéltetett.“

45. §.

A presbiterek számának megállapításánál az a módosítás javasoltatik, hogy „kétezer lélekszámig harminckettőnél több nem lehet.“ Kihagyandó: „háromezer lélekszámig negyvennél több és egyáltalán, száznál több nem lehet“ mondat.

Az egyházkerületi intézetek, fő- és középiskolák lelkészjellegű tanárai szintén tagjai a presbiteriumnak. (Lásd a 107. §-t, ahol tagjai az egyházmegyei közgyűlésnek.)

53. §.

Az első bekezdés végén: „. . . tiszteletdíját egyházközségi szabályrendelet állapítja meg, e szabályrendeletet az egyházmegyei tanács hagyja jóvá.“

55. §.

Az utolsó bekezdés így egészítendő ki: „. . . ahol azonban a harangozót az egyháztagok fizetik (kepe, rovatal), ott ez állást szintén a presbiterium tölti be.“

57. §.

Kihagyandó.

60. §.

Utolsó bekezdése kihagyandó.

61. §.

Ötödik bekezdés: „Az egyházközség megválasztott főgondnokának, gondnokának, presbiterének, tisztviseelőinek és alkal-

mazottainak nevét a lelkipásztor a választást követő vasárnap délelőtti istentisztelet keretében kihirdeti.“

63. §.

Némi kihagyásokkal így alakítandó át:

„Ha a választás ellen az egyházközség választójogosult tagjai közül legalább tizen felebezéssel élnek és indokolt felebbezésükben a választás érvényessége ellen olyan visszaéléseket sorolnak fel, melyek a választás tisztaságát, törvényességét, a választók akaratának szabad nyilvánítását kétségessé teszik, az egyházmegyei elnökség a választás érvényét felfüggeszti s a felebbezést bírói vizsgálat és ítélet alá bocsátja.“

67. §.

Az első bekezdés végére odateendő még: „Ezenkívül minden félévben egy olyan presbiteri gyűlés tartandó, amely csak lelki kérdésekkel foglalkozik. Minden ilyen gyűlés közös bibliatanulmányozással kezdendő.“

75. §.

d) pont után beiktatandó lesz a megfelelő t.c.-re és §-ra való utalás.

Ugyanezen paragrafus b) pontjának első sorából kihagyandók a „templomi közönséges“ szavak.

f) pont kiegészítéséül javasoltatik: „... számbaveszi a másfelekezetű vagy állami iskolába járó református gyermekek tanulását és vallásoktatását s azokról szükség esetén az espereshez jelentést tesz.“

r) pont: „... a harangozásért, ahol ez szokásban van, díjat szab meg.“

78. §.

A negyedik sor végén és az ötödik sor elején a szórend megcserélendő: „... ha akár valláserkölcsi, akár gazdasági tekintetben...“

Ugyanezen paragrafus végén az időközi kormányzat mi-kéntje részleteiben szabályozandó.

79. §.

Az ötezer lélekszámot meghaladó gyülekezetre vonatkozó intézkedés kihagyandó.

81. §.

Az egyházközségi szó után beszurandó „képviselési“.

92. §.

Az a) pont akképen módosítandó, hogy az esperes a fegyelmi és közigazgatási bíróság elnöki tisztétől mentesíttessék. Az esperes inkább pásztora és lelki barátja legyen a lelkésznek és a híveknek, mint bírója és rideg hivatalfőnöke.

Ugyanebben a pontban megoldás keresendő az erdélyi és királyhágómelléki esperesi jog- és hatáskör egységesítésére.

f) pont ötödik sorában: „intést és rendbirságot alkalmaz. . .“

k) pont szövege kiegészítendő ilyenformán: „általában intézkedik és eljár az egyházi törvényekben megszabott s hatáskörébe utalt ügyekben, mindenkor vigyázván arra, hogy egész jog- és hatáskörében mint az egyházmegye pásztora forgolódjék.“

94. §.

Az évenkénti egyházmegyei egyházlátogatás az erdélyi egyházkerületben is megvalósítandó (illetőleg visszaállítandó, mert régebben nálunk is ez volt a gyakorlat) s ebben az értelemben a második és harmadik bekezdés egységesítendő.

95. §.

d) pont: „az egyházi tisztviselőknek, presbitereknek hit- és erkölcsi élete, egymás között, hivatalos és erkölcsi kötelességeik teljesítése közben tanúsított eljárása.“

BCU Cluj / Central University Library Cluj

96. §.

Az első bekezdésben betoldandó az, hogy e. m. főgondnökká, gondnökká a vallásosságban, az egyház szolgálatára készségben kiemelkedő s az egyház kormányának vezetésére és érdekei megvédésére alkalmas „keresztény életű“, művelt, tekintélyes egyháztag választandó stb. . .“

97. §.

A jogok és kötelességek a két egyházkerületre nézve egységesítendőek.

98. §.

Kiegészítendő az e. m. világi tanácsosok és tanácsbírák számával.

102. §.

Az egyházmegyei belmissziói előadónak teljes jogot kell adni az egyházmegyei tanácsban, nemcsak tanácskozási jogot. (Harmadik bekezdés.) Pótlásként javasoltatik: „Részvesz az esperesi vizitációban s a belmissziói munkákat felülvizsgálja. Szükség esetén máskor is az egyes egyházközségeekben megjelenik, egy-

egy belmissziói munkaág beindítására, illetőleg a belmissziói tevékenységek intenzívebbé tételére. Az egyházmegyei lelkészi értekezletet s annak köri gyűléseit a lelkészi értekezlet elnökével és titkárával együtt előkészíti s azokon, mint a belmissziói munka irányítója részt vesz.“

103. §.

Az egyházmegyei tanügyi előadó rendes tagja az egyházmegyei közgyűlésnek.

106. §.

Kiegészítendő ezzel: „Az egyházmegyei levéltár állapotáról minden évben az egyházmegyei közgyűlés előtt jelentést tesz.“

107. §.

Az egyházmegyei közgyűlési tanítóképviselők száma emelendő.

108. §. — 110. §.

A két kerület gyakorlata egységesítendő.

112. §.

A *d*) pont kiegészítendő: „...valamint az egyházmegyei levéltár állapotáról szóló jelentés tárgyalása.“

116. §. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Az egyházmegyei lelkészi értekezlet tisztviselői tekintetében javasoltatik módosítás. „Az egyházmegyei lelkészi értekezlet elnökét kebeléből szabadon választhatja. (Meghatározandó, hogy mennyi időre.) Az értekezlet ügyvitelére választhat titkárt, két segédtitkárt. Joga van köri értekezleteket alakítani, stb... Az egyházmegyei belmissziói előadó résztvesz az egyházmegyei és köri lelkészi értekezletek előkészítésében, stb...“

Amilyen fontos, hogy az egyházkerületi lelkészi értekezlet elnöksége a püspökre ruháztassék, épen annyira kívánatos, hogy az egyházmegyék lelkészi értekezletének elnöki tiszte választással töltsék be, időről-időre. Mindenesetre kívánatos, hogy az egyhm. lelkészi értekezlet vezetésében (elnökségében) az esperesnek is hely biztosítsassék, úgy azonban, hogy maga az elnöki tisztt ne az esperes személyéhez köttessék, mint esperesi hivatali kötelesség. Ez elejét veszi annak, hogy az e. m. lelkészi értekezlet esetleg adminisztratív ügyvitellel foglalkozó gyűlésként ténykedjék.

117. §.

Mint az e. m. lelkészi értekezletnél, úgy a tanítói értekezletnél is szabadon választandó az elnök. A legidősebb tanító helyen-

ként már fáradt és előrehaladt koránál fogva kevésbé tevékeny ember lehet, akire ez a tisztség — bármilyen megtisztelő — terhes is lehet.

122. §.

Az egyházkerületi közgyűlés tanítóképviselőinek száma emelendő. Az egyházkerületi közgyűlésnek a theologiai fakultás minden theologiai tárgyat tanító rendes tanára hivatalból tagja legyen. A külföldi testvéregyházak Skóciában, Hollandiában el sem tudnák képzelni, hogy zsinati gyűléseiknek és legfőbb közgyűléseiknek (Synod, General Assembly) a theologiai professzorok ne legyenek kivétel nélkül tagjai, pedig ott több theologia és sokkal több theologiai tanár van, mint nálunk.

126. §.

a) ponthoz betoltandó: „...örkődik az evangéliumi tanítzasága felett, hogy az ... taníttassék“ ... mondat után a következő kiegészítés: „Evéghől az egyházkerület iskoláiban használandó kátékat, valláskönyveket elkészítteti, előírja.“ Továbbá: „Megállapítja az egyházkerületre nézve az istentiszteleti rendtartást, liturgiát.“ (V. ö. 174. §. II. szakasz d) pont.)

c) pontnál az egyházkerületi közgyűlés teendői körébe iktandó az igazgatótanácsosok és igazgatótanácsai főtisztviselők választása is. Utóbbiakra vonatkozóan megállapítandó, hogy elsősorban lelkeszi képesítésű egyének közül választandók.

128. §.

A harmadik bekezdésben az igazgatótanácsosok száma olyképen revideálandó, hogy az igazgatótanácsban a kerület theologiai fakultásának igazgatója hivatalból és egy tanára választás folytán helyet foglaljon. Méltó és szükséges, hogy a kerület lelki pásztorképző főiskolája, mely a kikerülő lelkipásztornemzedékek nevelése által a szó szoros értelmében formálója az egyházkerület szellemi életének, a közigazgatási főhatóságban is megfelelő képviselthez jusson.

A hatodik bekezdés határidőkitűzése önmagával áll ellenmondásban. Ha a meghívókat csak 8 nappal a gyűlés előtt küldik szét, akkor lehetetlenség fenntartani azt a korlátozást, hogy az üléseken csak a 8 napnál előbb beérkezett ügyek kerülhetnek tárgyalás alá. A meghívók szétküldésétől számított három, vagy négy napon belül beérkező ügyek még tárgyalandók, mert valószínű, hogy lesznek ügyek, melyeket éppen akkor fognak tárgyalásra beterjeszteni, amikor az ülés idejét közlő értesítésből tudomást szereztek az ülés megtartásáról.

129. §.

b) pontban az előbbi paragrafus hatodik bekezdésével kapcsolatban felhozott érv értelmében a ker. közgyűlésre való meghívás ideje és az igazgatótanács által a közgyűlés elé terjesztendő ügyek beküldésének ideje között legalább egy vagy két heti közt kell hagyni. A 124. §. szerint a közgyűlést egy hónappal előbb szétküldött meghívókkal kell összehívni, így tehát tarthatatlan az a kikötés, hogy „az igazgatótanács a közgyűlés előtt egy hónappal hozzá be nem küldött ügyeket az azon évi közgyűlés elé terjeszteni nem köteles.“

138. §.

A püspöki hatáskört szabályozó pontok közül a II. e) alattiak az esperesi egyházközségek megvizsgálására vonatkozó mondata ekképen volna módosítandó: „Az esperesi egyházközségek megvizsgálását a körülmények által engedett időközökben és sorrendben, de legalább háromévenként egyszer megejti stb. . .“

Ugyane paragrafus IV. b) pontja egészen törlendő. Az egyházkerületi bíróságnak más legyen az elnöke, ne a püspök, mert kívánatos, hogy a püspököt ne kösse és ne akadályozza bírósági elnöki tiszte abban, hogy esetleg pásztorilag kíséreljen megoldani olyan ügyeket, amelyekhez különben csak fegyelmi úton nyulhat hozzá.

Ugyane paragrafus V. c) pontja a lelkésszentelésről úgy hangozzék, hogy a püspök az esperesekkel együtt (és nem „az esperesi kar segítségével) végzi.

Ugyane paragrafus V. f) pontja így módosítandó: „Rendes lelkésszé választott segéd-, vagy helyettes-lelkész állomáshelyét csak a püspök engedélye alapján hagyhatja el.“ Az új állomás elfoglalására ugyanis az illetékes e. m. esperes adja meg az engedélyt, a koncesszát.

143. §.

Az egyházkerület belmissziói előadó teendői sorába felveendő ez is: „Az egyh. kerület belmissziói intézményeit (árvaház, diakonissza intézet, aggmenház, kórház, iratterjesztés. stb. stb.) minden évben megvizsgálja s erről az egyházkerületi közgyűlésnek jelentést tesz.“

148. §.

Az egyházkerületi tanári értekezlet elnöke ne a legidősebb igazgató-tanár legyen, hanem szabadon választassék az értekezlet által és kebeléből.

158, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 167. paragrafusok az E. T.-ben feleslegesek, ezek egy külön zsinati ügyrendben foglaljanak helyet.

E két paragrafus egyesítendő.

174. §.

E paragrafus II. d) pontja alatt felveendő a káté is, az énekes könyv és az ágendás könyv mellé.

183. §.

Újra szövegezendő a következőképen:

„Egyházi tisztviselők a jelen törvényben nem említett, más, az ő hivatali minőségüket érintő egyesületeket a fokozatos egyházi hatóságok jóváhagyása mellett alkothatnak. Az egyházi kereteken kívül eső ilyen egyesületeket nem alkothatnak, azokba be nem léphetnek.“

Az I. tc. tervezetének kritikája egyh. sajtónkban.

Még pár hét választ el bennünket attól, hogy a zsinat teljes ülése tárgyalás alá vegye az I. tc. tervezetét s véglegesen törvényerőre emelje azt, legalább is abban a mértékben, ami feladat ebben reá vár. Szükséges azért, hogy számbavegyük azokat a kritikákat, melyek a tervezettel szemben egyházi sajtónkban elhangzottak. Mivel csak azok állanak rendelkezésre, melyek a hozzászólások közül nyilvánosan napvilágot láttak, csak ezek képezhetik itt e tárgyalás alapját, mely röviden végig akar nézni azokon a legfontosabb ellenvetéseken, melyek a tervezet ellen felmerültek.

Legelőször sajnosan kell megállapítanunk, hogy az egyházi törvények ez első törvénycikke nem részesült abban az alapos vizsgálatban, mint azt az évek óta folyton megújuló előkészületekből gondolhattuk volna. Úgy az a tény, hogy évek óta beszélünk az E. T. új követelményeiről s különböző magas követelményeket állítunk eléjük, mint az, hogy a tervezet alapvető pontjaiban: a hitalap másfélszázad óta nélkülözött kifejezésében, az egyház lelki oldalának kiemelésében, stb. egészen új vonásokat tartalmaz, mindkét tény mellett csodálkozással tölt el, hogy ezek fontosságát a sajtóban történt hozzászólások közül alig méltatja tudomásulvételre valamelyik. Pedig épen ez a korszakalkotó a tervezetben és erre volt sokkal nagyobb szükség, mint apróbb kérdések rendezésére. Csak Zólyomi Jenő cikke¹ és Bene Ferenc

¹ Lelki egyház és jogi egyház. Ref. Szemle. 4. sz.

előterjesztése² méltatják ezt a gondolatot. Ez a tény azt mutatja, hogy egyházunknak és főként azok vezetőinek, hiszen a sajtóban lelkészek szólaltak meg legnagyobbbrészt, még mindig inkább a mellékesre és az időlegesre van irányulva a tekintetük s nem tudják értékelni kellőképen az egyház hitalapja kifejezésének és a lelki egyház képe kibontakozásának jelentőségét.

A többi hozzászólásokban először vannak olyanok, melyek nem tartoznak szorosan az I. tc.-hez, hanem csak alkalmilag vetődtek fel, bár ide is vonatkoznak, mint a közigazgatás elválasztása a biráskodástól³, mely kérdésben részletes és alapos vita folyt. Vannak azután általános kérdések, melyek egész tervezetre vonatkoznak, s vagy annak részletes indokolását adják, mint a tervezet előadói teszik⁴, vagy más, általános érdekű kérdéseket vetnek fel. Ezek közül a legelevenebbe vágó kérdés az erdélyi és királyhágómelléki alkotmánynak a tervezethe való egybedolgozása.⁵ Már a javaslatnak az előadók által való indokolása rámutat azokra a nehézségekre, melyekkel ebben találkozunk, s amint látszik, másutt is kifogás tárgyává teszik ezt a kettősséget a törvénytervezetnek, még pedig mindkét oldalon, királyhágómelléki részről is, és erdélyi részről is. Egy hozzászólás egyenesen azt óhajtja, hogy mint a régi törvényben az erdélyi, úgy most a királyhágómelléki kerület számára biztosíttassék a maga külön alkotmánya egy melléklet alakjában. Kétségtelen, hogy ez a kettősség nagy hátrányára van a törvénynek, de mivel külön melléklettel meg nem oldható, nincs más hatra, mint keresztülvinnia teljes egyöntetűséget, a jelenlegi tervezetben képviselt mód szakításával, és pedig abban a formában, mely a jelenlegi viszonyoknak legjobban megfelel, az erdélyi egyházkerület alkotmányának általánossá tételével. Ennek előnyei kézzelfoghatók, ellene kisebb gyakorlati érveken kívül, melyek könnyen megoldhatók, senki elvi érvet nem hozott fel. Az általános kérdések közé tartozik Illyés Géza alapos fejtegetése az egyházközség, e. m. és egyházkerület hatáskörének szabályozásáról⁶, valamint az a hozzászólás, mely a két kerület nyugdíjintézetének egyesítését kívánja.⁷

Nagy számmal olvashatunk olyan hozzászólásokat, melyek a tervezet egyes cikkei vagy pontjai ellen szólnak. Ha azokat a fontos és lényegbevágó kérdéseket nézzük, melyeket a tervezet tartalmaz, ismét csodálkoznunk kell azon, hogy a hozzászólások figyelme ezek közül csak nagyon kevésre terjedt ki. Mig nagyszámmal találunk lényegtelen módosításokat, nem találkozunk,

² A dési e. m. javaslata bevezetésében. R. Sz. 27—28.

³ Cikksorozat. R. Sz. 3. 4. 11. R. L. L. 6. 9. sz.

⁴ R. Sz. 9. sz.

⁵ R. L. L. 19. 21. R. Sz. 27—28. sz.

⁶ R. Sz. 5. sz.

⁷ R. L. L. 19. sz.

csak kevés olyan hozzászólással, mely az egyház jellegének ki-domborítására akart volna súlyt helyezni. Elhagyva a stílárís és maguktól értetődő hozzászólások méltatását, csak egy néhány lényegesebb dolgot emlíünk, melyek a tervezettel kapcsolatban a sajtót foglalkoztatták.

Ezek között az első a lelkészegyesület kérdése,⁸ s úgy látjuk, hogy az történt, hogy tulajdonképen ennek előtérbe állítása sodort el sok fontos kérdést a közfigyelem elől. Anélkül, hogy lekicsinyelnék e kérdés jelentőségét, szomorúnak kell tartanunk azt, hogy egy az egyház egész egyetemét, életét, munkáját tárgyaló törvénytervezet nagyon jelentős kérdései helyett főképen e körül forgott az egész vita, ami mégis csak az egyház hivatalosai egy. számban nem is legnagyobb testületének, nem is legfontosabb kérdése, s azt hisszük, alapjában véve kár volt erre a nagyon is másodrangú dologra próbálni fordítani minden figyelmet. Ha nem is értünk egyet az egyesülést tiltó paragrafussal, még akkor is meg kell vallanunk, hogy sokkal fontosabb kérdései egyházi törvényalkotásunknak háttérbe szorultak e kérdéssel szemben, mert azt senki komolyan nem vallhatja, hogy az egész egyház és annak egész élete, munkája és szervezete kérdései mind meg lesznek oldva, ha a lelkészegyesület meglesz. Ez lehet jó jelszónak, de valóságnak nem. Ha pedig ez a tiltó rendelkezés kimarad s a lelkészi értekezletek saját maguk választhatják tisztikarukat, végezhetik a maguk életét, senki komolyan nem állíthatja, hogy a lelkészi kar szabadsága és függetlensége ezzel teljes mértékben meg ne lenne óva. Csak sajnálhatjuk, hogy ilyen fontos dolgokat tartalmazó tervezet mellett egyházi sajtónk fontosabb dolgokkal nem tudott hónapokon át foglalkozni, mint a lelkészegyesület kérdése.

Egy másik érdekes csoportját képezi a hozzászólásoknak az, melyek célja a tervezet bizonyos rendelkezéseivel szemben a lelkészi tekintély megóvása. Ezért kifogásolják némelyek, hogy a lelkészi jelentés az egyh. közs. közgyűlés tárgyalása alá bocsáttassék⁹, hogy a lelképásztori látogatások előzetesen, vagy utólagosan a presbiteriumnak bejelentessenek¹⁰, ezért részesül támadásban egy a lelkészek nősülésére vonatkozó indítvány¹¹, ezért kívánják a lelképásztori látogatások kötelezésére vonatkozó szakasz kitörlését, a vasárnapi iskola s általában a belmissziói munka szabályrendelettel való előírása mellőzését.¹² És itt megint azt kell lát-nunk, hogy ez a hamis, római kovászból táplálkozó, sőt néha egyenesen arra hivatkozó (a kath. papnak sincs kiplakátírozva a

⁸ R. L. L. 9. 10. 11. 19. (Egyébként csaknem minden számban.)

⁹ R. L. L. 283. l.

¹⁰ R. L. L. 19. és 20. sz.

¹¹ U. o. 19. sz.

¹² U. o.

kötelessége) tekintélyelv hogy bele van rögződve az egyházunkba. Pedig a ref. lelkész igenis alá van rendelve a presbitériumnak, igenis, az egyházközség hatáskörébe utalta már az eddigi E. T. a lelkigondozást, pedig ma már ezt a tekintélyt nem lehet azzal védeni, hogy a palást beszennyeződik sok helyen, mert ezek az álláspontok egy teljesen téves és elavult felfogásból származnak és lehetnek nagyon liberálisok¹³, de nem reformátusok, mi pedig most azok akarunk lenni. A lelkészi tekintély kulcsa most már másutt van s nem azon, hogy a palást be ne piszkolódjék, ha valahová elmegyünk, vagy hogy a lelkész ne legyen kénytelen a presbitériumnak jelentést tenni a munkájáról, ma olyan világot élünk, hogy a presbitérium igenis vegye számba az egyház életének kérdéseit és tudja meg, hogy mire van szükség és munkálkodjék a lelkipásztorral együtt azok megoldásán. És ma bizony senkinek, legkevésbé annak, aki végzi, nem kell megriadnia, ha a kötelességeit előírják, mert ha elő van írva a presbiteré, elő lehet a lelkészé is, annál inkább látják azok, akik semmittevésével szokták vádolni, mennyi dolga van.

Örvendetes dolog, hogy a hozzászólások között akadtak olyanok is, melyek egyházfegyelmi kérdéseket emeltek ki, bár csak érintőleg, mint a virrasztás, torozás törvényileg való megtiltását¹³, a presbiterségre való választhatóság hitelvi és erkölcsi okokból való megszorítását¹⁴. Bár ezeknek részletesen a fegyelmi törvényben van helyük, mégis örömmel láttuk e gondolatok felvetődését. BCÜ Cluj / Central University Library Cluj

Ezeken kívül főképen közigazgatási kérdések vetődtek fel, bár ezek sem tulságos nagy számban. Közülük nagy figyelmet érdemel az a kíváncsi, hogy az egyházközség maximális lélekszáma a tervezet szerinti 5.000-ról szállíttassék le 3.000-re.¹⁵ Ennek indoklása gyanánt felhozott érvek mind megállják a helyüket s nézetünk szerint ez a kérdés fontosságában egyik legelsőragú kérdése az egész szervezetnek, mert a nagy létszámú gyülekezetek meghagyásával természetesen jár együtt városi hivatásaink gondozásának lehetetlensége, már pedig egyházunknak egyik legfőbb programpontját kell, hogy képezze éppen a városi, egyháztól elidegenedett lakosság pásztorációja. Aki látja a mai időnk azon tendenciáját, hogy a falvak elvárosiasodnak s a falusi lakosság mind erősebben kerül a város hatása alá, nem tarthatja mellékes kérdésnek azt, hogy a városi gyülekezeteink gonozhatók-e, vagy nem.

Egy másik szervezeti és igazgatási kérdés a zsinati bizottság helye és szerepe az egyházban, melyet sokan a régi konvent he-

¹³ R. L. L. 20. sz.

¹⁴ U. o. 8. sz.

¹⁵ A bánáti c. m. javaslata R. L. L. 20. sz.

lyére akarnak tenni¹⁶, mint a nagybányai egyházmegye javaslata, vagy egyenesen a konvent visszaállítását kívánják.¹⁷ Ide tartozik az a javaslat, mely a zsinati bizottságot akarja felhatalmazni arra, hogy az egyházkerületi szabályrendeleteket jóváhagyja.¹⁸ Érdekes ellentétben van ez a gondolat azzal az általános közhangulattal, mely a kisebb közületek minél nagyobb önállóságára törekszik s melyet a mai kor egyik jellemző tünetének tarthatunk. Eltekintve attól, hogy a konvent egész elgondolása nem illik bele a református egyházalkotmányba s hogy érdekes módon ezt épen azok az álláspontok kívánják, melyek a presbiteri elvet hangsúlyozzák, ki kell emelnünk azt, hogy a szabályrendeletalkotás s vele a kormányzás olyan belügye az egyházkerületeknek, melynek a zsinati bizottság mint végső fórum alá helyezése a kerületek régi önkormányzati elvét sértené meg, amire pedig most épen nagy szükségünk van. Egy harmadik szervezeti kérdés az egyházmegye és ker. igazgatótanács törlésének követelése a királyhágómelléki egyházkerületben,¹⁹ mely kívánalom érthető ugyan azok részéről, akik ez által hagyományaikhoz óhajtanak ragaszkodni, de semmiképen nem vihető ki, és épen a mai időkben egyáltalában nem célravezető. Elvileg pedig épen a zsinatpresbiteri rendszer kívánja meg a kollégiális elv olyan érvényesítését, hogy minden ügy elintézése ne egy személy, esperes, vagy püspök, hanem egy több tagú tanács előtt történjék. Kétségtelenül vannak és lehetnek olyan intézkedések, melyek jogos szomorúságot okoznak azoknak, akiknek ezek elfogadásával ősi alkotmányuk egy-egy pontjáról kell lemondaniok, de vigasztalhatják magukat azzal, hogy ezek nem lényeges pontok s ezzel a református egyházalkotmány elvi alapja meg nem sértetik.

Ezek azok a nevezetesebb kérdések, melyek a tervezethez történt hozzászólások útján kiemeltettek. Ha ezeket összehasonlítjuk azzal a bő és alapos irodalommal, mely a jelen E. T. készülésekor jelent meg egyházi sajtónkban, csak sajnálhatjuk, hogy a jelen hozzászólások nem ölelték fel úgy egyházunknak sem jogi, sem lelki élete kérdéseit. A főkérdés most az, hogy a zsinat olyan törvényt alkosson, mely minden kérdést alaposan mérlegel s ezt a törvényalkotást, mely sok évre kihatólag fogja meghatározni egyházunk életét s mely dokumentuma lesz annak, hogy a mai nemzedék hogyan gondolkozott feladatairól, alapos megfontolás útján végezze el. Semmi sem ártana úgy az egész ügynek, mint az elsietés, nagy kérdések nyitvahagyása, félintézkedések. Hisszük, hogy Isten nem hagyja el az Ő népét ezekben a nehéz napokban s hisszük, hogy akikre itt munka vár, alázatos meghajlással fogják keresni elsősorban az örökkévaló Isten akaratát, hogy csak arra hallgassanak és csak aszerint határozzanak. *I. L.*

¹⁶ Nagybányai e. m. R. L. L. 18. sz.

¹⁷ R. L. L. 20. sz.

¹⁸ R. L. L. 19. sz.

¹⁹ U. o. 20. sz.

Egyházfegyelmi szabályzat.

Cél: Intés, feddés, közösség megtagadása és imádság által olyan életre vezetni és nevelni az egyház tagjait, mely magának az illetőnek hitbéli épülésére, erkölcse jobbulására, vallásos életének erősödésére, a gyülekezetnek lelki hasznára s Isten dicsőségére szolgál.

I. Szervezet.

Az egyházfegyelmi biráskodást a presbitérium végzi. (E. T. V. t.-c. 4. §.)

A presbitérium mint egyházfegyelmi bíróság hatáskörébe kizárólag csak fegyelmi ügyek tartoznak és pedig az egyháztagoknak és az egyháznál alkalmazott szolgák fegyelmi ügyei. (E. T. V. t.-c. 7. §.)

A bíróság elnöke a lelkész. Érvényes határozat hozatalára legalább a presbitérium fele része szükséges. A presbitérium, mint ilyen, határozatairól külön jegyzőkönyvet vezet.

II. Fegyelmi esetek.

Az egyháztagoknak a hithűségbe, a vallásos érületbe és köz-erkölcsiségbe ütköző cselekményei. (V. t.-c. 34. §. B. pont.) Vagyis: Ref. egyházunk hitének gunyolása, egyházi áldás mellözése, az egyház törvényes határozatainak megszegése, az egyház intézményei, hatóságai s hivatalnokai iránti engedetlenség és tiszteletlenség, részegeskedés, paráznság, vadházasság. Minden olyan cselekmény, mely a ref. egyház érdekeit lelkileg, vagy anyagilag veszélyezteti.

III. Fegyelmi büntetések.

1. Intés, pirongatás, vagy dorgálás négysem köz. súlyosabb esetekben a presbitérium előtt. 2. Választás, vagy választhatóság jogától való megfosztás. 3. Kirekesztés a templomból, helyesebben elzárás az urasztalától bizonyos időre. 4. Minden egyházi szertartás (papi, kántori szolgálatai, harangozás, temető) megtagadása bizonyos időre. 5. Kizárás az egyházból.

IV. Fegyelmi eljárás.

A fegyelmi eljárás magán panasz alapján, vagy hivatalból indittatik meg. Presbitérium a saját lelkiismerete és Isten előtti

¹ Jelen szabályzatot a kidei (kolozsvári e. m.) egyházközség presbitériuma a hívek közömhajára készítette s azt a kolozsvári e. m. tanácsa jóváhagyván, már életbe is léptette. E szabályzatot azért közöljük, mert fontosnak tartjuk, hogy egy egyházközség már saját maga rálépett arra az útra, melyet E. T. új formájának szabályoznia kell. Talán az előmunkálatokban az itt megnyilvánuló gondolatok felhasználhatók lesznek. Szerk.

felelőssége által vezetettve legjobb belátása szerint minden korlátozás és fokozat betartása nélkül szabadon alkalmazhatja a fegyelmi büntetéseket.

Egyházi szertartás megtagadásakor az egyházmegyei, az egyházból való kizárás esetén pedig az egyházkerületi Főhatóság értesítettik s a határozat templomban kihirdetetik.

V. Záró intézkedés.

Az egyházközség csoportokra osztatik s minden csoport élére egy-egy presbiter állittatik, mint fegyelmi bizottsági tag, aki észrevételeiről pontos feljegyzést készít s észrevételeiről a legközelebbi ülésen beszámol, illetőleg jelentést tesz.

A fegyelmi bizottságot sohasem a megtorlás gondolata vezeti, hanem a testvéri, az Isten és anyaszentegyház iránti szeretet.

Jelen egyházfegyelmi szabályzat a kidei ref. egyházközségben ideiglenesen (a zsinat intézkedéséig) érvényes.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dr. Nagy Géza: Kálvinista jellemképek. Erdélyi Ref. Egyh. Könyvtár. XI. kötet. Kolozsvár, 1930. 141. l. Ára: füzve 100, kötve 130 L.

A nagy vonásokkal összefoglaló történetírásnak van egy nagy, különösen a mi mai helyzetünkben le nem kicsinyelhető veszedelme. A finom részletek szükségképen elmosódnak, az események mellett háttérbe szorulnak a személyiségek; személytelenné, élettelenné, múzeális tárgyá válik az a mult. Amilyen igaz az, hogy a legjelentősebb, legérdekesebb is a színét, ízét, élettelenségét, mint a herbarium preparált virága elveszíti, ha igen nagy távolságból, igen vázlatosan megrajzolt képét nézzük. Nekünk, akik tudjuk, valljuk, hogy a történelmet nem személytelen, vak erők, hanem az élő Isten irányítja nagy, döntő szerepet adva világvezetésében a nagy személyiségeknek, különös szükse-günk van arra, hogy a történelem ne változzon száraz adathal-mazzá, amelyben mumiákká lesznek az egykor életerőtől duzzadó emberek. Még a legnagyobb személyiségek is csak egy bizonyos távolságot, egy bizonyos vázlatosságot bírnak meg. Hát még a kisebb, a nagy összefüggésben egészen háttérbeszóruló, de a maguk egyszerűbb világában áldott munkát végzett lelkeket, akik életük-nek, munkakörüknék a miénkhez hasonló szabása miatt szívünk-höz könnyebben közel tudnak férközni, mennyivel inkább fenye-geti az elszürkülés és teljes elmosódás veszedelme!

Ennek szükségképeni következménye, hogy a mult elveszíti reánk nézve az érdekességét, motiváló erejét és mi közönyösökké leszünk vele szemben. Mihelyt a mult elveszíti kapcsolatát a jelen-nel, természetesen, hogy a jelen átlép rajta és a mult eseményeivel, hőseivel a lomtárba kerül, ahol apránként, de biztosan belepi a feledés pora. És a mult sok drága értéke ott hever használatlanul, ha ugyan végképen el nem kallódik.

Nagy Géza könyve ezen a bajon akar segíteni. „Midőn most egyházunk 12 hősének jellemrajzát, hitvilágának ismertetését közrebocsátom — írja az Előszóban — a tudományos cél, a megismerés mellett engem is ugyanaz az indok vezérel, ami Magyar-igen tudós papját: multunk nagyjaiban — a Biblia páratlan érté-kének hangsúlyozása mellett — erőforrást nyújtani az Anyaszent-egyházhoz ragaszkodó s annak megmaradásáért, erősödéséért sok-szor aggódó szívvel tusakodó lelki testvéreim számára“. Teszi itt abban a meggyőződésben, hogy „minden egyháztörténetben a val-lásos élet kialakulását illeti meg az első hely az egyes korszakok ismertetésénél és nem az egyház külső, jogi vagy tanbeli története. Ha valahol, akkor igazán vallási téren áll az az igazság, hogy a *génuszok* a külső történet hordozói és meghatározói, mert itt mindent a lét ismeretlen mélységeibe lenyúló *egyéni* élet szem-pontjából kell megérteni. — Ha már most ezzel tisztában vagyunk, azt is be fogjuk látni, hogy a magyar kálvinizmusnak nincs oka szégyenkeznie az ő *vallási fejlődése* miatt. Igaz, hogy nincsenek

nekünk világhírű reformátoraink, mint Svájenak és Németország-
nak, nincsen nekünk olyan sajátos theological tudományossá-
gunk, mint a nyugati nagy protestáns nemzeteknek, de a reform-
mátori hit közvetlen megélésében és annak a *való életre* történt
következetes alkalmazásában semmiesetre sem állunk mögöttük.”
(92. lap.)

Ezt a kettős célt Nagy Géza mesteri módon oldja meg. Köny-
vét épen olyan haszonnal forgathatja az egyszerű hívő, aki épülni
akar, mint a történettudós, aki pontos és megbízható adatokat
keres. Pompásan ért ahhoz, hogy a történeti adatok száraz, unal-
mas halmazán, mint transparensem, keresztül sugároztassa a mö-
göttük levő lelket és ezáltal azokat egységbe fogja és megtöltse
lüktető élettel. Rengeteg anyagot dolgozott fel, de oly finoman,
oly kéregnélküli pontossággal illeszti azt egybe, hogy, ha jegy-
zetei mindegyre nem figyelmeztetnének, nem jutna eszünkbe olva-
sása közben, hogy ez az építő olvasmány tudós munka is. Minden
adata a lelkiismeretes, körültekintő kritika szűrőjén ment át, mi-
előtt szerző felhasználta volna és ez adja meg jellemképeinek
hűségét és erejét. Minden alakján érzik, hogy nem a képzelet kön-
tőseben vannak élénk állítva, hanem a maguk realitásában, minden-
dik a maga sajátosságában.

Igazi nyereség ez a könyv úgy építő irodalmunknak, mint
tudományos történetírásunknak. És akár az elsőről a másodikra,
akár a másodikról az elsőre feledkezünk meg, igaztalanul leérté-
keljük és nem értjük meg e könyvet, mint ahogyan Nagy Gézában
is elválaszthatatlanul egymást kiegészítő egységbe van forrva a
tudós és a lelkipásztor.

Aldott munkát végzett a parochiális könyvtárbizottság, ami-
kor lehetővé tette, hogy minden erdélyi református lelkipásztor
kezébe eljusson. Csak arra kérjük, gondoskodjon arról is, hogy e
könyv mindenüvé eljusson, ahová a szerző szánta, és ahol szomjas
lélekkel várnak rá: egyházunk híveinek nagy tömegéhez! G. L.

Dr. Imre Lajos: Az ifjúság válsága. (Nagybánya, 1930. 72 old.
80. Ifjú Erdély kiadása. 30 Leu.)

Ez a könyv egyike azon kevés, újabb keresztyén könyveknek,
amelyek szélesebb rétegek figyelmét is felkeltették. Nemesak a ki-
mondottan keresztyén sajtó, hanem az általános körben mozgó
napilapok is, a mi viszonyainkhoz képest elég sűrűn foglalkoznak
vele. Az ifjúsági lapok közül sem csupán azok ismertették, ame-
lyek mögött egy-egy szervezett keresztyén ifjúsági mozgalom áll.
A könyv keresztyén karaktere nem témájában, vagy tartalmában
rejlik, hanem abban a prófétai szemléletben, amely őszinte igazsá-
gossággal és szeretettel nézi a válságban vergődő ifjúságot. A
könyvben egy szó sincs Isten nagyságáról, dicsősége szolgálatáról,
nem tartalmaz bibliai idézeteket és mégis egyike legtöbb indítást
adó keresztyén könyveinknek, és igazán Isten dicsőségének szolgáló-
ja, mert az élet egy adott kérdését igazi, Isten szerinti megvilá-
gításba helyezi. Ilyen típusú keresztyén könyveket vár Erdély
azoktól, akik magukat keresztyén íróknak tartják. Ezeknek a köny-
veknek van mindig a legnagyobb hatásuk a társadalom szélesebb
rétegeinek életére is.

A könyv előbbi jellemvonásából következő másik értékes jel-
lemvonása az, hogy *több szempontból lehet értékelni*. Hatása több
irányba sugárzik ki. Az ifjúsági sajtó körülbelül megállapítja,
hogy mit jelent az ifjúság egyetemes életnyilvánulásai és keresz-
tyén élete szempontjából. Az ifjúság azt találta meg benne, amit
mint sejtelmet hordozott magában: nem lehet más a helyzete, gon-

dolgozásmódja, fellépése, mint amilyen most, megérti saját magát és helyzetét, amelyben van. Az öszinte felnőtt olvasó, akár keresztyén, akár nem, egyfelől saját élete elítélését, másfelől az ifjúság iránti kötelességeit kénytelen felismerni a könyv olvasása közben.

Minket az a szempont vezet, hogy mit jelezt ez a könyv a lelkipásztor és a nevelő szempontjából.

Legelső sorban: *felhívás az ifjúság megismerésére*. Az ifjúság helyzetének világos felvázolása rámutat arra, hogy sok munkánk kudarcának oka az ifjúság nem-, vagy félreismerése volt. A felhíváson túl az ifjúságról adott alapos rajzai *megkedveltetik az ifjúság megismerésének munkáját*. A könyvben közölt tömör, összefoglaló képek részletesebb kutatásra ösztönöznek.

A könyv ítélet az ifjúság vezetői és nevelői felett. Arra ösztönöz, hogy az ifjúsággal szemben egész magatartásunkat át kell értékelnünk. Az ifjúság nem korbeli meghatározottság, hanem életforma. Csak az foglalkozhatik az ifjúsággal, aki ebben a könyvben részletesen vázolt életformába, évei számának dacára, maga is beletartozik. Az ifjúság között csak az dolgozhatik, aki a professzori mindent tudniakarást, a papi tekintélyt, és a minden kérdést könnyedén megoldani tudó belmissziói zsonglörködést le tudja tenni „Nem érti meg a mai ifjúságot csak az, aki vele együtt tud küzdeni, és tusakodni, aki vele együtt érzi azt a fájdalmas keszénem-lételt, a döntés előtt való állás felelősségét, a kérdés nyomasztó súlyát, az Isten ítéletének gyötrelmeit...” (61 old.)

A könyv néhány *fontos szempontot ad az ifjúsággal való foglalkozásra*. Ha csak a „vallásos nevelést” vesszük, előttünk állnak azok a pontok, amelyeken át az ifjúság megközelíthető. Pl. Az ifjúság tényeket és nem magyarázatokat keres. (57 old.) A kérdéseket nem elméletileg existenciális lététől függetlenül, hanem existenciálisan, élete sorsdöntő kérdéseiként akarja megoldani. (43, 51 old.) A vallás mint elmélet, mint gondolat és cselekvés-rendszer nem érdekli. De érdekli a vallás mögött álló két élő valóság Isten és az ember, úgy mint két egymásra néző élő valóság. A vallás nem mint elmélet, másoknak Istenről való véleménye stb. érdekli, hanem úgy mint saját személyes élete.

Minden irányú ifjúsági munkához a szempontokon túl *anyagot* is ad. A könyv figyelmes átdolgozása alatt minden ösztönös vezető könnyen alkothat egy kis vezérfonalat ifjúsági munkája számára.

A könyv csak bevezetés. Nemesak abból a szempontból, hogy a körkép és a diagnózis megállapítása után várjuk a válságból kivezető utak megmutatását is, a kézfogást, amely a közös válságból velünk együtt kimászni akaró élethez kapcsol, hanem abból a szempontból is, hogy az ifjúság válságának tényéhez is csak bevezet. Ez a tragédiája majdnem mindenik magyar paedagogiai, vagy theologiai könyvnek. Nálunk csak bevezetést lehet írni és kiadni. Nálunk egy szerény kis könyv képviseli azt az irodalmat, amit más népeknél egész könyves polcok hordoznak.

Mi reméljük, hogy az író és olvasómunkatársai tovább folytatják ezt az igazán élő könyvet.

Legyen szabad itt megemlítenem, hogy jelen sorok írója szerény kezdeményezést tett abban az irányban, hogy a könyv szempontjait alkalmazza a Biblia ifjúsághoz való közelebb vivésének kérdése tisztázásában. (Lásd Ebresztő jelen évfolyama számaiban megjelenő folytatásos cikkét.) Ezt csak azért említem, hogy tényekkel is igazoljam, hogy egy, az ifjúság szolgálatában nagyon is jól felhasználható könyvvel állunk szemben.

Dassel, 1930. okt. 18.

László Dezső.

Folyóiratok szemléje.

Hajnal. Borítékraján s vezetőcikkében fontos változásról ad számot a lapszerkesztő: dr. br. *Podmaniczky* Pál szerkesztésében, „Missziói Lapok“ címen külön evangélikus m. lap indul, ill. éled fel. (Első lépés ez a tört. kálvinizmus által sürgetett felekezeti különválás felé. Hogy ezután két missziói lapunk lesz, mindenestre nyereség, csak az kár, hogy saját misszióink még egy sines s az egy magyar misszionáriusnőt is bajos kétfelé osztani. A tört. kálvinizmus e téren mindenesetre jobban tette volna, ha missziót csinál előbb s csak azután felekezeti kérdést.) Dr. Koczogh A. missziói szöv. elnök közgy. megnyitójából megtudjuk, hogy a MEMSz. 25 éves s két évtizedig, míg az élő példa hiányzott, semmit sem tudott haladni. Az önk. külmissziói diákmozgalom megszervezésére tervezetet közöl a lap. *Az oroszországi helyzetről* H. Z. ír. A törvény vallászbadságát a helyi hatóságok rontják meg (mint nálunk is előfordul). A nép, bár megrendült hite az egyházban, szomjazza az Evangéliumot. Vallástanítás nincs. A vasárnapot eltörölték. De nyitott ajtó áll az evangéliumi mozgalom előtt. Az istentelenek szövetségének lapja már nem 200.000, hanem csak 70.000 példányban jelenik meg. *Künzler Jakob* svájci misszionáriusról olvasunk most, aki 30 évig szolgált a Keleti Misszióban. *Forstmeier Anna* és *Vasel Matild* közös kínai levele elmondja, hogy csangsai vakiskolájukban e nehéz időben is folyik a ker. szeretet munkája. V. M. áprilisban hazajön Németországba s Magyarországra is ellátogat. *Molnár M.* Lukács 15:5–6-ra emlékezve mondja el levelében egy elvesztett kislány csodálatos megtalálását, s hogy *József*, az egyik megtért bennszülött, két évre az evangélium vándor-hirdetője lett.

Molnár Mária beteg — hozza a szomorú hírt a februári számban a klisírozott távirat s a vezetőcikk: *Imádkozzatok!* A folyó évi aug. 5–11-i berlini C. F. világkonferenciának programját és részletes tájékoztatását olvassuk ezután, lelkes felhívás mellett a részvételre. *H. Anstein* most megjelent „*Rund um die Welt*“ c. könyvéből, melyben a világ külmissziói mezőin 20 hó alatt tartott útját írja le, találunk egy részt. A legújabb oroszországi híradás, bár az „istentelenek szövetségé“-nek aknamunkájáról semmi jót nem tud mondani, megcáfolja, hogy az üldözés általános vagy a kormány részéről irányított lenne. M. M. levele fölé azt írta: „Erőt ad a megfáradottnak és az erőtlen erejét megsokszorozítja“ (És. 40:29), s ami utánajön, bizonyágtétel erről. Csaknem egy hónapos missziói úton volt egy német misszionáriussal. Buvat, Narvei, Tingau stb. pápua felvak elevenednek meg előttünk, melyekben a betegségtől erdőre menekült s hazahívott lakosság közt napokig tanítanak az Isten Jézusban megjelent hatalmáról. *Kínában Kunszt Irénnek* a Német Nők Missziói Imaszövetségében írt levele, bár néhány új lélekkel való gyarapodásáról is beszámol, szomorúan ad számot nem egy visszaesésről. *Itthonról* egy magyar fiú ír lelkesen a külmisszióról. A *Hírek* arról is tudósít, hogy a Hajnalnak vetítógépes utazó-előadója van, de a meghívás kevés.

A március—áprilisi szám vezetőcikke közli, hogy *Molnár M.* jobban van. A jeruzsálemi világkonferencia tárgyalási anyagából *Vásárhelyi D.* a missziót veszélyeztető újabb világnézeti áramlatokról ír. A vallási szociálizmus (Social Gospel) az az amerikai eredetű irány, mely a keresztyénséget a szociálizmus, pacifizmus stb. szolgálatába akarja állítani. A nacionalizmus faji idegenkedése a fehérek vallása ellen. A szinkrétizmus a keresztyén-

ség és pogányság összeegyeztetése. A májusi számban még a *szekalárizmusról*, az elvilágiasodott, hirtelen és anyagias európai szellemről olvasunk. A Pesten átutazott *Mott János azzsiai tapasztalatairól* tartott előadásából: Ázsiában a legszembetűnőbb a rendkívül nehéz gazdasági helyzet (12 millió kínai halt éhen). Másik vonás az általános nacionalizmus, majd a nemzetköziség. Legbiztatóbb az ifjúság lelki képe. A protestáns misszió szervezetlen. Az Úr Jézus hatása sose volt ilyen széleskörű. *Draskóczy László a magyar keresztyénség* külmissziói programja élére Törökországot állítja, mely Istentől nagyon elő van készítve erre. *Kunszt Irén Kínából* küldött levele Tongtarból Linesibe tett evangelizáló útjáról számol be, *Vasel Matild* (magyarok által ellátott német misszionáriusnő) pedig egy másik társával a csangsai vakiskola múltévi életéről. A vakok száma 45-re emelkedett, kik közül három tanítónő. Néhány nagyobb lány előtt megnyílt a lehetőség, hogy vidéken bizonyoságot tegyenek Kriszturól. *Molnár M.* még betegsége előtt kelt levelében arról ír, hogy a két megkeresztelt haladt a hitben. Az Egyiptomban időző *gr. Apponyi Albertnek* beszámolójából idézett rész rámutat arra, hogy az ó-egyiptomi művészet és technika minden egyszerűsége mellett is ránk, keresztyénekre idegen, mert hiányzik belőle a szeretet vonása. A májusi számban közölt részben pedig Egyiptomról, mint az izlám mai reprezentáns országáról szól. *Anstein* új könyvéből (Rund um die Welt) ismét találunk egy részt, a gyermekrovatban Thaly I. ír. Fontosabb hírek: *Zwemer* Sámuel, az izlám legalaposabb ismerőjét (40 évig volt misszionárius) a priacetnoi theol. fakultás tanárává választotta. A múlt évben 1265 német misszionárius működött kinn. Dr. Horváth Gabriella magyar misszionáriusnő július 4-én indul ki Jáva szigetére. A Magyar Missziói Szövetség első Munka nélküli Otthonát megnyitotta Pesterzsébeten.

A májusi számban: *Ez úgy nem mehet tovább!* címmel a szerkesztő a helyi missziói csoportok megszervezését és áldozatát sürgeti, mert misszionáriusok már volnának, csak pénz nincs. A *neukircheli holland-német misszióról* dr. Horváth Gabriella ír. Ez az intézmény, mely Jáva szigetén és Afrikában végez külmissziói munkát, egy egyszerű, szegény lelkipásztor felszázaddal ezelőtt alapított árvaházából nőtte ki magát. *Sir M. Beauchamp* cikke a *kínai lelki helyzetről* elmondja, hogy a felfordulásban a bálványok nagy tömegek előtt hitelüket veszítették, de Krisztus evangéliuma helyett sokan, különösen az ifjúság, a materialista, hitetlen világnézetet veszi át Nyugatról. A munkára nyitott szívek alkalma vár, csak munkás kell. Mánusz szigetéről M. M. helyett *Goebel Tina* misszionáriusnő ír, elmondva, hogy M. M. betegsége rendkívül súlyos volt, egészen még ma sem ért véget s pár hónapra valahova üdülni kell neki mennie. M. M. is ír egy pár sort egy héttel fenti levelé kelete után, még mindig betegen. Az egyik megtért szolgának. Józsefnek is olvassuk egy levelét. A *Szövetségünk* rovatból megtudjuk, hogy a Magy. Ev. Ker. Missziói Szövetségnek már saját helyisége van a IV. Vámház körút 12. III. 12. alatt.

A júniusi szám borítékklapján felhívás áldozatra a Molnár. M. egészségének teljes helyreállításáért. *Megtámadtak bennünket* címen a szerkesztő utasítja vissza egyik Oroszországról szóló cikkük félremagyarázását. A félremagyarázás onnan eredt, hogy a megnevezett támadó nem tudta értékelní azt a vallásos ébredést, ami Oroszországban nem az orth. egyház keretén belül támadt. *Vásárhelyi D.* befejezi *A missziót veszélyeztető újabb világnézeti áramlatok* c. beszámolóját a jeruzsálemi missziói világnézeti konferenciáról, szólván ezúttal a *bolsevizmusról*. Vallásellenes propa-

gandája óriási, de otthon már kezd visszafelé fordulni a dolog. Ám, Kinában, Indiában a nagy tömegnyomor és a névleges keresztyének lelketlen kizsákmányolása közepette jó talaja van a bolsevizmusnak. A befejező rész sürgeti az európai keresztyénség megtisztítását. A következő cikkben a szerkesztő írja le *dr. Horváth Gabriella* magyar orvos-misszionáriusnőnek neukirchenei felavatását. H. G. júl. 4-én indul Jávába, mint a harmadik magyar misszionáriusnő. Fényképét is hozza a lap, a neukirchenei missziói- és árva-házával együtt. *P. N. K. A Liebenzelli Misszió életéből* mond el részleteket. Áldott evangéliumi környezetben évente 15 férfi és 15 nő készül itt bel- és külmissziói munkára. A négy évig tartó kiképzés a bibliai és missziói tanulmányokon kívül felölel egész sereg gazdasági és ipari munkát. Naponta háromszor van csendes órájuk. A külmissziói kiképzettek csak két évi hazai próbaszolgálat után mehetnek ki. *Forstmeier A.* kínai (német) misszionáriusnő a *csangszai* vakiskoláról ír. Két otthontalan vak gyermek került ismét az intézetbe. *Vasel Matild*, ott működő s magyarok által tartott német misszionáriusnő most szabadságra jött onnan Németországba, bucsúját itt olvassuk e levélben. *Molnár M.* két levele, a halál árnyékában is vezérlő Pásztorról emlékezve, nagy betegségéről számol be. Már végrendekeznie is kellett s az is lemondott róla. Most jobban van, de még mindig nagyon gyenge s az orvos sürgeti, hogy menjen egészségesebb vidékre. Legnagyobb vágyuk, hogy bennszülött segítőársakat képezhessenek. A Hírek arról szól, hogy a perzsa és török reformmozgalom nem kedvezőtlen a keresztyénségre nézve. Törökországban az utolsó két év alatt több Biblia kelt el, mint az azelőtti tíz évben. Szövetségi hírek, az Otthon-Misszió ismertetése s adományok nyugtázása következik ezután.

H. J.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VASÁRNAPI ISKOLA

AZ „ÜT“ ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA. EGYES SZÁM ÁRA 2 LEI.

VI. ÉVF. 9. SZ.

1930. NOVEMBER HÓ

Az imádságról.

Ha valaki azt hozná fel, hogy nem mindig egyforma szükség kényszerít bennünket az imádkozásra, ezt én is elismerem. S éppen ezt a különbséget nagyon szépen adja elő Jakab, midőn így szól (Jak. 5:13): Szenved-é valaki ti közületek? — imádkozzék. Öröme vagyon-é valakinek? — énekléssel dicsérje az Istent. Tehát maga az általános emberi érzés hozza magával, hogy Isten, mivel tulságosan is restek vagyunk, amint a dolog kívánja, erősebben indítson bennünket a buzgó imádkozásra. És az ilyent nevezi Dávid alkalmas időnek (Zsolt. 32:6), mivel — mint több más helyen is mondja — minél jobban szorongatnak bennünket a bajok, a csapások, félelmek és kísértések másféle nemei, annál szabadabb útunk nyílik az Istenhez, mintha csak ő maga hívna bennünket magához. E mellett azonban nem kevésbé igaz az is, amit Pál mond (Ef. 6:18), hogy minden időben kell imádkozni, mert saját belátásunk szerint bármily szerencsésen folyjanak is dolgaink és ha mindenünnen vígság környékez is bennünket, még sincs egy oly pillanat sem, amelyben gyámtalanságunk az imádkozásra ne figyelmeztetne bennünket. Ha bőven van is valakinek bora és búzája, mivel Isten folytonos áldása nélkül egy falatka kenyeret sem élvezhet, sem a pincéi, sem a csürei nem akadályozzák meg abban, hogy a mindennapi kenyérért ne könyörögjön. Továbbá, ha meggondoljuk, hogy minden pillanatban hányféle veszedelem fenyeget bennünket, maga a félelem tanít meg arra, hogy nincs olyan percünk, amelyben az imádságot nélkülözhetnők.

Ezt azonban jobban meg tudjuk érteni a lelki dolgokban. Mert az a sok bűn, amelyekről önmagunknak tudomásunk van, hogyan hagyna bennünket nyugton, ha a bűn és a büntetés elhárításáért alázatosan nem esedeznénk? Hogyan hagynának bennünket a kísértések békében, ha a segítséghez nem sietnénk?

Továbbá az Isten országa és dicsősége után való törekvésnek nemcsak időközönként, hanem állandóan olyan háttással kell reánk lennie, hogy mindig készen legyünk az imádkozásra. Tehát nem hiába ajánljatik nekünk oly gyakran az imádkozásban való állhatatosság. Nem szólok még az imádkozásban való állandó kitartásról — amire majd később kerül a sor —, hanem arról, hogy a Szentírás a folytonos imádkozásra intvén bennünket, tünyságunkat korholja, mivel nem vesszük észre, hogy mennyire szükségünk van erre a buzgalomra és serénységre. Ez a szabály távol tartja, sőt messze űzi az imádságtól a képmutatást és az Isten előtt való ravasz hazudozást. Isten azt igéri, hogy ő közel lesz mindazokhoz, kik őt igazságban hívják segítségül s azt mondja, hogy megtalálják őt azok, kik teljes szívükből keresik. Erre pedig éppen nem igyekeznek eljutni azok, akik a saját fertőikben fetrengve, tetszelegnek önmaguknak. Az igazi imádság tehát bünbánatot kíván. Ezért vannak a Szentírásban ezek a szokásos mondások: hogy az Isten a gonoszokat nem hallgatja meg; hogy az ő könyörgéseik, valamint áldozataik is utálatosak ő előtte; mert méltányos, hogy Istennél is bezárt fülekre találjanak, kik szíveiket bezárják, és hogy Istent hajlíthatatlannak találják, akik a saját keménységükkel idézik fel az ő szigorúságát. Ezsaiásnál ily módon fenyegetődzik az Isten (Ezs. 1:15): Ha megsokasítjátok az imádságot, én meg nem hallgatom, mert vérrel rakvák kezeitek. Hasonlóképen szól Jeremiásnál (11:7 és köv.): ~~Kiáltottam, de tőtek nem hallgattak rám, kiáltanak majd ők én hozzám, de nem hallgatom meg őket.~~ Isten ugyanis a legnagyobb gonoszságnak tartja, ha az ő szövetségével kérkednek a gonoszok, akik az ő szent nevét egész életükkel beszennyezik. Ezért panaszkodik Ezsaiásnál arról (29:13), hogy a zsidók csak ajkaikkal tisztelik őt, szívük pedig távol van tőle. S ezt nemcsak egyedül a könyörgéseikre érti, hanem azt jelzi vele, hogy az őt illető tiszteletnek minden egyes részében utálja a képmutatást. Ide tartozik még Jakabnak az a mondása is (4:3): Kéritek és nem veszitek el, mert nem jól kéritek, hogy a ti kívánságaitokra költésétek el. Igaz ugyan — amint azt később ismét látni fogjuk —, hogy a hívők ajkáról elhangzott imádságok nem az ő méltó voltukra támaszkodnak, mindazonáltal nem fölösleges Jánosnak ez az intése (I. Ján. 3:22): Ha valamit kérendünk, elveszük ő tőle: mert az ő parancsolatait megtartjuk; minthogy ellenkező esetben a rossz lelkiismeret besukja előttünk az ajtót. Következésképpen csak azok imádkoznak helyesen s csak azok találnak meghallgatásra, akik őszinte szolgái az Istennek. Az tehát, aki az imádkozáshoz készül, legyen a bűnei miatt önmagával elégedetlen és — ami bünbánat nélkül lehetetlen — a koldus köntösét és szívét vegye magára.

Részlet *Kálvin János*: A ker. vallás rendszeréből.

Dr. Kelly Jakab látogatása.

A múlt hó 18—19-én látogatást tett nálunk dr. Kelly Jakab, a Vas. Isk. Világszövetség titkára, Indiába vezető útja közben Victor János ural, a magyarországi vas. iskolák vezetőjével. Kelly úr szombaton, 18-án este a kolozsvári vezetőknek tartott egy előadást a vas. isk. munkáról, fejtegetve ennek jelentőségét az egész világra nézve. Másnap, vasárnap d. e. a theol. tanteremben egy megbeszélés volt, melyen a ref. egyház képviselőiben dr. Gönczy Lajos és dr. Imre Lajos, az Ev. Munkások Erd. Szöv. nevében dr. Kecskeméthy István, dr. K. Tompa Arthur és Radnótfáy Gyuláné, a Magyar Baptista egyház részéről Papp Károly vettek részt. A megbeszélés eredménye gyanánt újra megakották a Vas. Isk. Világszövetség itteni tagozatát, melynek elnökekül dr. Imre Lajost, titkárául dr. K. Tompa Arthurt jelölték ki. A Szövetség célja, hogy az egyes egyházak vas. isk. munkája között a kapcsolatot fenntartsa, közös megbeszélés tárgyává tegye a munka kérdését, kapcsolatot tartson fenn a Világszövetséggel, esetleg közösen érdeklő munkákat adjon ki. Reméljük, hogy a Szövetség az egyes egyházak munkáját még öntudatosabbá és határozottabbá fogja tenni, s emellett a közösen érdeklő kérdésekben is megegyezéseket hoz létre.

Évkezdeti teendők a vas. iskolában.

A vas. iskola éve is megkezdődött. Új munkába állunk, szükséges, hogy ezt új erővel és rendszeresebben tegyük, mint a múlt évben. Egyes pontokban soroljuk fel azokat a legfontosabb teendőket, amelyek az új vas. iskolai év életén reánk várnak.

1. Jó a vas. iskolát egy kis ünneppel *megnyitni*. Ez a templomban tartható, vas. iskolai ünnepély formájában, ahol a régi vas. iskolások szolgálnak énekkel és szavalattal, s a vezető a szülők és gyermekek számára egy rövid ismertetést hoz a vas. iskoláról.

2. Megállapítjuk a vas. iskola növendékei *névsorát*, számbavesszük, ki az, aki járni akar, s buzdítjuk a pontos járásra.

3. Megállapítjuk a múlt évi névsorral összehasonlítva, kik azok, akik *kimaradtak*, utána járunk, hogy miért?

4. Az iskolát *végzetteket* a múlt évi névsorból megállapítjuk, felkeressük és hívjuk őket a számukra fenntartott, vagy felállítandó *bibliakörbe*, hogy senki el ne vesszen azok közül, akik tavaly jártak.

5. Ahol több csoport van, megcsináljuk a *csoportbeosztást*, a vezetők megegyeznek az egyes csoportok tanítási anyagában.

6. Rendbehozzuk a vas. iskola *perselyeit* és elkészítjük minden csoport számára a *naplót*. A napló arra való, hogy a tanítás

menetét, látogatást stb. ellenőrizhessük. Közönséges iskolai irkából készítheti a következő beosztással:

Kelet	Ki tanított	A történet címe	Aranymondás	Ének	Hány gyermek volt jelen	adakozás összege	Jegyzet

7. A vezetők megállapítják — ahol több vezető van — a vezetők közös *előkészületi órája és bibliáórája* idejét és anyagát.

A mult számhoz mellékelt jelentőivek sürgős visszaküldését kérjük.

Új könyvek. Ujabban megjelent három könyvet ajánlunk a v. isk. vezetők figyelmébe. Az egyik *dr. Nagy Géza: Kálvinista jellemképek* c. műve, megjelent az egyh. ker. iratterjesztésében, ára 100 lei. Ezt a könyvet minden vezetőnek át kellene olvasnia, úgy a saját épülése, mint a munka érdekében. — Ugyancsak az egyházkerület adta ki a *Heidelbergi Káté* új kiadását, bibliai helyekkel együtt, új fordításban és nagyon szép kiállításban. — *id. Victor János: A Biblia* c. könyvét is melegen ajánljuk mindenki figyelmébe. Ez a füzet egyenesen a vas. isk. vezetők számára van írva s a biblia megismerésére szolgál. — *Az Ifjú Erdély* kiadásában megjelent az *Élő könyvek* két füzete. *Az Úr esodásan működik* címmel egy bibliaköri vezérnapi, ára 16 lei és *Mi a külmiszió?* címmel az első erdélyi külmisziói ismertető füzet, ára 20 lei.

Nyugtázások: Vas. iskoláktól beérkezett: *Központi alapra:* Sepsiszentkirály 50.—; Déva 50.—; Fogaras 100.—; Adomány 500.—. *Külmiszióra:* Nagybaczon 50.—; Fogaras 100.—. *Regáti miszióra:* Székelyudvarhely 400.—.

SZERKESZTI :

DR. IMRE LAJOS

KIADÓHIVATAL :

CLUJ, CALEA VICTORIEI 38.

BCU Cluj / Central University Library Cluj